

Et Østgrønlands-Jubilæum.

Af Therkel Mathiasen.

Det er i Aar 50 Aar siden, at den danske Konebaadsekspedition til Østgrønland under G. Holm og V. Garde vendte hjem, efter at have løst sin Opgave paa fortrinlig Maade og derved aabnet et helt nyt Kapitel af Grønlands Udforsknings Historie. At gentage Forløbet af denne Ekspedition her vil være overflødigt; dertil er den for velkendt. Der skal kun mindes om, at en stor Kyststrækning, hele Sydøstgrønland, blev kortlagt og udforsket, samtidig med, at den interessante, hidtil ukendte Eskimostamme, Angmagssalikerne, blev Genstand for et Studium og en fortrinlig Beskrivelse ved den endnu levende Kommandør, Dr. phil. Gustav Holm, godt hjulpet af den daværende Tolk, senere Kolonibestyrer Johan Petersen; denne Beskrivelse var iøvrigt den første systematiske Beskrivelse af en enkelt Eskimostamme, der overhovedet var givet og maa saaledes siges at have været banebrydende i Etnografiens Historie.

Det er imidlertid om denne Ekspeditions praktiske Betydning, for Østgrønlænderne selv, der skal siges et Par Ord her; fornylig har Gustav Holms Svigersøn, Ejnar Mikkelsen, herom udgivet en fortrinlig Bog, *De østgrønlandske Eskimoers Historie* (Gyldendal 1934).

Der har levet mange Eskimoer i Østgrønland; langs praktisk talt hele denne uhyre udstrakte Kyststrækning finder man Minder om deres Færden: Husruiner, Teltringe, Køddepoter, Grave, Kajak- og Konebaadsstøtter, Rævefælder o. s. v. Og mange af disse Ruinpladser er store; der maa have levet mange Mennesker her engang. Men forlængst er disse Eskimoer uddøde over store Strækninger: I Nordøstgrønland er der ikke set levende Eskimoer siden Clavering i 1823 saa en lille Gruppe paa Claveringøen. Ved Scoresbysund og Kangerdlugssuaq er det gaaet ligesaa, Mængder af Ruiner, men ingen levende Mennesker. Det er et trist Kapitel af Eskimoernes Historie, der er foregaaet her i Østgrønland, den fjerneste, mest util-

gængelige Kyst, de var naaet til, en Analogi til den Skæbne, der mødte Nordboerne i Sydgrønland. Saadanne smaa, isolerede Menneskegrupper har ikke i det lange Løb kunnet klare sig; gennem Aarhundreder er de gennem stadig Indgifte blevet degenererede, svækkede, saa de ikke har haft Modstandskraft nok til at møde de Ulykker, der truede dem, hvad enten dette har været Hungersnød eller Sygdom (muligvis bragt dem af Hvalfangere).

Den sydligste Del af Østkysten, mellem Kap Farvel og Angmagssalik-Distriktet, har ogsaa rummet mange Eskimoer, men ligger nu ogsaa øde hen; men her ved man, hvad der er blevet af dem. Da Graah i 1829 som den første besøgte denne Kyst, traf han ialt 536 Grønlændere, men allerede i de nærmest følgende Aar drog omkring 50 af dem over til Vestkysten og bosatte sig her, hvor Livet paa Grund af de danske Butikkers Nærhed var mere trygt. Da Holm i 1884 gennemrejste den samme Kyststrækning, var Befolkningen her paa Grund af den stadige Indvandring til Vestkysten svundet ind til 135; og Bevægelsen fortsattes, indtil de allersidste, 38 ialt, i 1900 indvandrede til Julianehaab Distrikt, hvor de bosatte sig ved Frederiksdal og andre af de sydligste Bopladser; en af dem, Knud Rasmussens Rejsekommerat Christian Poulsen, lever endnu i Frederiksdal.

Men nu selve Angmagssalik-Distriktet. Da Holm i 1884 kom dertil, fandt han ialt 413 Grønlændere, og Forholdene for disse var langt fra straalende. Naturforholdene er saa usikre, at der af og til indtræder slemme Hungerkatastrofer, navnlig naar Fjordisen pakker ind i Fjordene og gør Sælfangst umulig; i Vinteren 1881—82 var saaledes 32 Mennesker i Angmagssalik omkommet af Sult, medens 30 søgte nordpaa til bedre Jagtmarker for at finde deres Død i „Dødehuset“ ved Nualik. Men ogsaa andre Farer lurede: Mange omkom paa Fangsten, paa Is eller i Kajak; og de frygtelige Blodhævnfejder, der kunde fortsætte fra Slægtled til Slægtled, krævede ogsaa Ofre; Angmagssalikerne Saga er fulde af bloddrypende Morddramaer, som utvivlsomt har Realiteter bag sig. Gamles Selvmord, Syges Drab og Spædbørns Udsættelse hørte ogsaa til Dagens Orden. Det var et haardt og utrygt Liv, der førtes her; og dog var Angmagssalik sikkert det Sted paa hele Grønlands Østkyst, hvor Livsvilkaarene var bedst. Befolkningen her var utvivlsomt i Tilbagegang og vilde vel være gaaet sin Undergang i Møde, hvis ikke den danske Regering var traadt til. I 1894 blev der anlagt en dansk Koloni i Angmagssalik; det var Gustav Holm, der anlagde Kolonien, og Johan Petersen blev dens mangeaarige Bestyrer.

Siden da har Angmagssalikerne ført en mere tryk Tilværelse.

Ingen er død af Sult mere, og med Kristendommens Indførelse er Blodhævn dramaerne hørt op; kun Fangsten kræver hvert Aar sine Ofre. Befolkningen er i stærk Vækst; fra de 400, der var der paa Konebaadsekspeditionens Tid, er den nu vokset til over 900, og saa har den endda kunnet afgive 90 til Koloniseringen af Scoresby Sund i 1925, hvortil Ejnar Mikkelsen tog Initiativet. Og Ekspansionen er næppe endt dermed; baade Nord og Syd for Angmagsalik findes rige Fangstifelter, som vil kunne føde mange Grønlændere, blot de faar et Støttepunkt. I denne Vinter overvintrer saaledes flere Familier i Kangerdlugssuaq, hvor Ejnar Mikkelsen i 1932 byggede et Par Huse med Proviantdepoter.

Det var saaledes en rig og blomstrende Udvikling, der paa-begyndtes ved Gustav Holms Konebaadsekspedition for 50 Aar siden; 1885, da Ekspeditionen vendte hjem, er saaledes et Aarstal, der bør mindes af alle, der har Interesse for geografisk og etnografisk Forskning, saavel som af alle, hvem Grønlændernes Vel ligger paa Sinde. Og lad dette samtidig være en Tak til de to Mænd, hvem denne Udvikling først og fremmest skyldes, Kommandør, Dr. phil. Gustav Holm og Inspektør over Østgrønland, Kaptajn Ejnar Mikkelsen.
